ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ НОМИДАН ХАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ

Боғот тумани

2024 йил 15 август

Боғот туманлараро иқтисодий судининг судьяси Б.Убайдуллаевнинг раислигида, Р.Жуманиёзов котиблигида, Боғот тумани фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорка ер эгалари кенгаши вакили Р.Абдурахимова асосан), жавобгар вакиллари А.Зайнутдинов, М.Акрамов (ишончномага (ишончномага асосан) иштирокида, Боғот тумани фермер, деҳқон хўжаликлари "Куронбой Содик" фермер ва томорка ер эгалари кенгаши даъвогар хўжалигининг манфаатида жавобгар "GREAT COTTON EXPORT" маъсулияти чекланган жамиятидан 198 867 047 сум асосий қарз, 39 773 409 сум жарима, 7 954 682 сўм пеня ундириш тўгрисидаги даъво аризаси ва "GREAT COTTON EXPORT" маъсулияти чекланган жамиятининг "Куронбой Содик" фермер хўжалигидан 25 569 675 сўм жарима ундириш тўғрисидаги қарши даъво аризаси Боғот туманлараро иқтисодий бўйича ишни суди видеоконференцалока режимидаги очик суд мажлиси мухокамасида кўриб чиқиб, қуйидагиларни

аниклади:

Аниқланишича, "Куронбой Содик" фермер хўжалиги (бундан буён матнда даъвогар деб юритилади) ва "GREAT COTTON EXPORT" маъсулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда жавобгар деб юритилади) ўртасида ўртасида 2023 йил 3 январдаги 3-сонли пахта хом-ашёси ва уруғлик пахтани етказиб бериш ҳамда харид қилиш бўйича фьючерс шартномаси тузилган.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 1.1-бандига кўра, "Хўжалик" 168 тонна пахта хом-ашёсини "Буюртмачи" га етказиб бериши, "Буюртмачи" эса ушбу махсулотни қабул қилиб олиш ва шартноманинг 4.1-бандига мувофик ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Шунингдек, шартноманинг 4.3-бандида "Буюртмачи" томонидан "Хўжалик"нинг етказиб берилган пахта хом-ашёси қийматининг якуний ҳисоб-китоблари терим учун ўтказилган пуллар ва бошқа харажатлар чегирилганидан қолган қисми ҳосил йилининг 31 декабрь санасига қадар, уруғлик пахтанинг 1-босқичда топширилган уруғлик пахта хом-ашёси учун ҳисобланган устаманинг 50 фоизи микдорида уруғчилик хўжаликларига пахта хом-ашёсини "Буюртмачи"га топширган вақтда тўловлар амалга оширилиши белгиланган.

Шартноманинг 4.4-бандида эса, махсулотни транспортда ташиш ва тушириш харажатлари "Буюртмачи" хисобидан ҳақиқий вазн бўйича ва бутун масофа учун ҳосил йилининг 31 декабрга қадар амалга оширилади.

Жавобгарга томонидан даъвогар топширган махсулотнинг ушланма ва туловлар амалга оширилиб, қолган қисми туланмаганлиги натижасида қарздорлик юзага келган.

Боғот туман фермер, деҳқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари Кенгаши (бундан буён матнда Кенгаш деб юритилади) даъвогар манфаатида судга даъво

аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан 198 867 047 сўм асосий қарз, 39 773 409 сўм жарима, 7 954 682 сўм пеня ундиришни сўраган.

Ўз навбатида жавобгар судга қарши даъво аризаси билан мурожаат қилиб, даъвогардан шартноманинг 5.2-бандига асосан етказиб берилмаган пахта хом ашёсининг 30 фоизи микдорида яъни 25 569 675 сўм жарима ундиришни сўраган.

Суд ажримига асосан ишга низонинг предметига нисбатан мустақил талаблар билан арз қилмайдиган учинчи шахслар сифатида Боғот туман қишлоқ хўжалик бўлими, Хоразм вилоят Гидрометрология маркази (бундан буён матнда учинчи шахслар деб юритилади) жалб қилинган.

Суд мажлисида иштирок қилган Кенгаш вакили 88 541 417 сўм асосий қарз мавэжудлигини билдириб, даъво аризасини қисман қаноатлантиришни, қарши даъво аризани қаноатлантиришни рад қилишни сўради.

Суд мажлисида иштирок қилган жавобгар вакиллари қарши даъво аризани қаноатлантиришни, даъво аризасини қисман қаноатлантиришни сўрадилар.

Даъвогар ва учинчи шахслар суд мажлиси жойи ва вакти ҳақида тегишли тартибда ҳабардор қилинган бўлса ҳам, вакили суд мажлисида иштирок қилмади.

Бундай ҳолда, суд ишни Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодексининг (бундан буён матнда ИПК деб юритилади) 170-моддасига асосан даъвогар ва учинчи шахслар вакиллари иштирокисиз кўриб чиқишни лозим топади.

Суд, тарафлар вакилларининг важларини тинглаб ҳамда иш ҳужжатларини ўрганиб чиқиб, қуйидагиларга кўра, даъво талабини қисман ҳаноатлантиришни, ҳарши даъво аризасини тўлиҳ ҳаноатлантиришни лозим топади.

Ўзбекистон Республикасининг Фукаролик кодексининг (бундан буён матнда ФК деб юритилади) 234-моддасига кўра, мажбурият-фукаролик хукукий муносабати бўлиб, унга асосан бир шахс (карздор) бошка шахс (кредитор) фойдасига муайян харакатни амалга оширишга, чунончи: мол-мулкни топшириш, ишни бажариш, хизматлар кўрсатиш, пул тўлаш ва хоказо ёки муайян харакатдан ўзини саклашга мажбур бўлади, кредитор эса карздордан ўзининг мажбуриятларини бажаришни талаб килиш хукукига эга бўлади. Мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида хамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошка асослардан келиб чикади.

Ушбу Кодекс 333-моддасининг биринчи қисмига асосан қарздор айби булган тақдирда мажбуриятни бажармаганлиги ёки лозим даражада бажармаганлиги учун, агар қонун ҳужжатларида ёки шартномада бошқача тартиб белгиланмаган булса, жавоб бериши белгиланган.

ФКнинг 437-моддасига асосан махсулот етказиб бериш шартномасига мувофик тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган махсулот етказиб берувчи — сотувчи шартлашилган муддатда ёки муддатларда ўзи ишлаб чиқарадиган ёхуд сотиб оладиган товарларни сотиб олувчига тадбиркорлик фаолиятида фойдаланиш учун ёки шахсий, оилавий мақсадларда, рўзғорда ва шунга ўхшаш бошқа мақсадларда фойдаланиш билан боғлиқ бўлмаган бошқа мақсадларда фойдаланиш учун топшириш, сотиб олувчи эса товарларни қабул қилиш ва уларнинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олади.

Даъвогар ва жавобгар ўртасида 2024 йил 2 июль холатига тузилган "Ўзаро хисоблашув далолатномаси" ва суд мажлисидаги тарафлар вакилларининг кўрсатмалари билан жавобгарнинг қарзи 88 541 417 сўмни ташкил қилиши ўз тасдиғини топади.

Шу сабабли даъво талабининг жавобгардан 88 541 417 сўм ундириш кисми асосли хисобланид ва ушбу карзи суммаси ундирилиши лозим.

Жавобгар томонидан асосий қарз 10 кунга кечиктирилганлиги учун 39 773 409 сўм жарима, 7 954 682 сўм пеня ундиришни сўраган.

ФК 260-моддасинининг биринчи қисмига асосан қонунчилик ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка хисобланади.

ФК 261-моддасинининг иккинчи қисмига асосан қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган ҳолларда тўлайдиган ва, қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади.

ФК 261-моддасинининг учинчи қисмига асосан қарздор мажбуриятларнинг бажарилишини кечиктириб юборганида тўлайдиган ва ўтказиб юборилган муддатнинг хар бир куни учун мажбуриятнинг бажарилмаган қисмига нисбатан фоиз билан хисобланадиган неустойка пеня хисобланади.

Шартноманинг 5.4-бандида, мазкур шартномага мувофик белгиланган муддатларда бўнак (аванс) маблағларини, топширилган (юклаб жўнатилган) пахта хом-ашёси ҳақини тўлашдан асоссиз бўйин товлаганлиги учун "Буюртмачи" "Хўжалик" ка белгиланган устамалар тўланиши инобатга олинмаган ҳолда асоссиз тўлашдан бўйин товлаган сумманинг 20 фоизи микдорида жарима тўлайди. Жаримадан ташқари Буюртмачи Хўжаликка муддати ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 0,4 фоиз микдорида бирок муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 50 фоиздан ортик бўлмаган микдорда пеня тўлайди.

Шу сабабли даъвогарнинг жавобгардан 39 773 409 сўм жарима ундириш талаби асосли хисобланади.

Даъвогарнинг жавобгардан 7 954 682 сўм пеня ундириш талабини каноатлантириш рад қилиниши лозим.

Чунки, Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг "Мажбуриятларни бажармаганлик ёки лозим даражада бажармаганлик учун мулкий жавобгарлик тўғрисидаги фукаролик қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида"ги 2007 йил 15 июндаги 163-сонли қарорининг 3-бандига асосан агар шартномада айнан битта мажбуриятнинг бузилиши учун неустойкани ҳам жарима, ҳам пеня кўринишида тўлаш назарда тутилган бўлса, судлар шуни эътиборга олишлари лозимки, қонунчиликда бошқача ҳоллар назарда тутилмаган бўлса, даъвогар факатгина бир шаклдаги неустойка қўллашни талаб қилишга ҳақли.

Жавобгарнинг қарши даъво аризасидаги даъвогардан шартноманинг 5.2-бандига асосан етказиб берилмаган 11 178 кг пахта хом ашёсининг 30 фоизи микдорида яъни 25 569 675 сўм жарима ундириш талаби хам асосли хисобланади ва қаноатлантирилиши лозим.

Чунки, даъвогар томонидан 11 178 кг пахта хом ашёси етказиб берилмаган.

Баён этилганларга асосан, суд, даъвогарнинг даъво аризасини кисман қаноатлантиришни, жавобгарнинг қарши даъво аризасини тўлиқ қаноатлантиришни, қисман қаноатлантирилган дастлабки даъво билан тўлик қаноатлантирилган қарши даъвони ўзаро хисобга олиш натижаси бўйича даъвогар фойдасига жавобгардан 88 541 417 сўм асосий қарз, 14 203 734 сўм (39 773 409 сўм–25 569 675 сўм) жарима ундиришни, жавобгардан Кенгаш фойдасига 34 000 сўм почта харажати, даъвогардан жавобгар фойдасига тўланган 511 393 сўм давлат божи ва 34 000 сўм почта харажати ундиришни, даъво талабларининг колган кисмини каноатлантиришни рад килишни, жавобгардан республика бюджетига жавобгардан 2 566 296,52 сўм давлат божи ундиришни, Ўзбекистон Республикаси Олий суди депозит хисоб ракамига ишни видеоконференцалоқа режимида кўриш билан боғлиқ жавобгардан 85 000 сўм суд харажатларини ундиришни лозим топади.

Юқоридагилардан келиб чиқиб ва Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 118, 176-179-моддаларини қўллаб, суд

карор килади:

Боғот тумани фермер, деҳқон ҳўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши даъвогар "Куронбой Содик" фермер ҳўжалигининг манфаатида берган даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

"GREAT COTTON EXPORT" маъсулияти чекланган жамиятининг қарши даъво аризаси тўлиқ қаноатлантирилсин.

"GREAT COTTON EXPORT" маъсулияти чекланган жамиятидан "Куронбой Содик" фермер хўжалигининг фойдасига 88 541 417 сўм асосий қарз,

14 203 734 сўм жарима ундирилсин.

"GREAT COTTON EXPORT" маъсулияти чекланган жамиятидан Боғот тумани фермер, деҳқон хужаликлари ва томорқа ер эгалари кенгаши фойдасига 34 000 сум почта харажати ундирилсин.

Даъво талабларининг қолган қисмини қаноатлантириш рад қилинсин.

"Куронбой Содик" фермер хўжалигидан "GREAT COTTON EXPORT" маъсулияти чекланган жамиятининг фойдасига 511 393 сўм давлат божи, 34 000 сўм почта харажати ундирилсин.

"GREAT COTTON EXPORT" маъсулияти чекланган жамиятидан Республика бюджети фойдасига 2 566 296,52 сўм давлат божи ундирилсин.

"GREAT COTTON EXPORT" маъсулияти чекланган жамиятидан Ўзбекистон Республикаси Олий судининг депозит ҳисоб рақамига 85 000 сўм суд харажатлари ундирилсин.

Мазкур ҳал қилув қароридан норози тараф бир ойлик муддат ичида шу суд орқали Хоразм вилоят судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида шикоят қилиши (прокурор протест келтириши) мумкин.

Судья



Б.Убайдуллаев